

СВОВОДА

FOUNDED 1993

Svoboda (ISSN 0274-6964) is published daily except Sundays, Mondays, and holidays by the Ukrainian National Association, Inc. at 30 Montgomery Street, Jersey City, N.J. 07302.

Svoboda: (201) 434-0237 UNA: (201) 451-2200

Бюро УНЧ у Вашингтоні: (202) 347-UNAW (202) 347-8631 (факс)

Передплата на рік \$55.00, на півроку \$32.00, на 3 місяці \$17.00.

Для членів УНЧ \$30.00 річно. За кожну зміну адреси \$10.00.

"Чеки" money orders виставляти на "Svoboda".

Second Class Postage paid at Jersey City, N.J.

Кара смерті і право на самогубство

Джордж Патакі, сенатор стейтової асамблеї нюоркського штату, кандидатури на губернатора того штату під трьома гаслами: заведення карми смерті, обніження податків і... пора на зміну". І виграє. бо всі ті гасла сподобалися виборцям у виборх 8-го листопада ц.р. Інша річ, що не буде легке обніжити податки у нюоркському штаті; коли губернатор Маріо Маєо залишив своєму наслідникові дефіцит в сумі 4 біл. дол. За названим губернатором мало то буде тужити, бо Патакі казав правду: 12 літ урעדвання в Олбани було до-дот.

Найбільша правда Патакі, що не збільшене число поліціянтів і не процеудуральні труднощі в отриманні поліційного дозволу на купно пальної зброї помешують злочинство. Найкраща боротьба проти злочинства — це загострення кар, а коли злочинці не бояться американської в'язниці при існуванні ганебної системи "оборотових дверей", тільки кара смерті може відстрашувати злочинця. Обов'язкова кара смерті за вбивство поліціянта, за вбивство під час грабежу і за вбивство, сполучене з насильством жінки. Маріо Маєо п'ятикратно накладав своє "вето" проголошенням асамблеєю карми смерті, покинувшись на те, що він — католик. Католицька Церква забороняє вбивати людину, а злочинець є тварю людиною. Відклик на Католицьку Церкву у тісправі породжує сумнів, бо Церква не сприяє злочинцям. Коли в нюоркському штаті, до якого належить місто Нью Йорк з найбільшим в Америці числом вбивств, буде заведена і судами проголошувана кара смерті, можна сподіватися, що те страхотніше явище — проголошення щораз вищого числа доконаних у Нью Йорку вбивств — такі зменшаться. І, може, воно започаткує ревізію американського карного кодексу, найбільшого у світі, складеного під кутом бачення "людських прав", які належать злочинцям, а не під кутом охорони чесних людей перед злочинцями.

У той самий день, 8-го листопада ц.р., у штаті Орегон виборці схвалили поважною більшістю резолюцію, трішки споріднену з перемогою Джорджа Патакі, дармащо та резолюція не торкається злочинців. Вона дозволяє шпиталю і лікарням приписувати смерть невилікуванню хворим, які терплять великі болі і приковані до ліжка, а тільки титгарем для оточення, без ніяких виглядів на покращання. Католицька Церква та лікарська етика не дозволяють приписувати смерті нікому, значить і смертельно неуждним людям. Це проблема дуже прикра і болочна. Вона закульовувалася в Америці, коли один лікар допомагав безнадійно хворим передчасно вмирати. Його притягли до судової відповідальності і він признався до своїх вчинків — в американському суспільстві один виправдує його, інші тварують. Чутли ми, що дехто в Орегоні планує відкликатися до Верховного суду, піддавши під сумнів легальність тієї резолюції, як "порушення людських прав". Якщо дійсно та справа опинилася біл в Верховному суді, його присуд буде дуже цікавий. Верховний суд розглядає усі справи під кутом їх конституційності. А втім, крім аспекту конституції — існує людський аспект, а тут, здається, той людський аспект займає перше місце.

В рамках американської демократичної системи вимірюється не тільки вибори родів державного і стейтового апарату, але й висловлювання своєї душі у важливих та актуальних справах, які з політикою не мають нічого спільного, як справи держави чи культури. Найкращий і наймудріший момент американської демократії, коли йдеться про вибори, що ніхто нікого з виборців не запитує, як його партійно-політичні погляди, але кандидатами можуть бути тільки або члени одної з двох політичних партій, або, незалежно. В Україні під тим оглядом існує ще повний хаос, який болочне дає себе пізнати в останніх виборх до Верховної Ради. Покищо нема такого в Україні, щоб давати народові право висловлювання у справах культури чи людського життя і здоров'я.

Автори книжок і виданців, які бажали, щоб про їхні книжкові видання були в ілюстрації помешані біографічні відомості, відіслали, повинні прислати до редакції "Свободи" разом з двома відокремленими двома титрами та/або ілюстраціями, які будуть опубліковані разом з книжкою, яку вони видають.

Микола Руденко

ПО ЛЕЗУ НОЖА

II

Як можна пояснити цю дивовижну живучість українців? Вона пояснюється ось як: протггом сімдесяти років совєтська влада привчала людей жити в клінчичних темлі, які не можна обітрити тракторами. Я вже про це писав не раз. Тричотири роки тому в кожному українському селі налічувалося по кілька десятків покинутих хат, а сьогодні немає жодної. Це не означає, що моїм господарям повернулося до колективу — вони як і раніше, живуть по містах, а "дніа" (так називається тепер батьківська хата) доводиться їм обшукати в снігу картоплі, капустою та іншою городиною. В кого лишилися старенькі батьки, тримають кабачки, курей тощо. А в кого немає, ті тільки нахадять якесь шийдерело підпідпіння. Почади з'являються приватні підприємства, де заробіток терміний. Або гідять у Польщу й Туреччину по тонарі, котрі потім збувають до рокоже. Стари ж люди виходять на вулицю з протггтотому рукою — їм не відомо, люють. Можна сказати так: люди годі свобода. Якщо с руки й ноги, а на додаток свобода — гріх пропасті з голоду. Були ж бо й такі часи, коли за клунюк солі (спекують — отже контра!) ставили обличчям до стіння й розстрілювали. Тепер оте "жизнь-прощай" вигали, і жодні не слончик, коли приїде нормальний мир, спекуляції.

Розмарування і навіть несення до того, що називають у нас демократією, запозичили так багато людських душ, що люди (особливо жінки) перестали ходити на вибори: за три тире вибори до Верховної Ради жінки спромоглися послати туди лише п'ятьох депутатів, хоч мали послати 23. І цього видно, що у вісімдесятих роках округи жінки виборили не найбільшати до виборчих урн. Іх різномовне плетас так: "Дати їм під тире вибори? Це ж демократія. Та й самостійно наша нам не дає. За Брєжнєва жінки краше". І через те люди, які все ж таки відуть на вибори, величати часто голошувати за комунізм. Маріо Маєо пояснює, що він саму річ, як не шкалюють Геркліт.

Райка Руденко

18-РІЧЧЯ ГЕЛЬСІНСЬКОЇ ГРУПИ

I

Успомини всієї ваги цього історичного явища! Це 9-го листопада 1975 року, день, коли створилася УГТ.

М. Руденко розповідає, що створили її тоді вже немолоді люди, які навіть уявити не могли, що доживуть до її 18-річчя, а що УГТ виросте українська Гельсінкська Спільнота, а пізніше Українська Республіканська Партия. "Тоді про це не думалося. Думалося лише про необхідність іти на свідому жертву і покласти своє життя в ім'я народ, в ім'я свободи. Покласти життя, а не дати воно перемогти".

Все, що зробила УГТ, мало нелічичне значення, сказав Микола Руденко, бо саме її діяльність сприяла

Оля Гасцька

БІЛІ ЛІПКИ

Родинам дівчаток, що опали під Брєжнєва, присвячено.

II

Віра прийшла з подругою. Дівчатка з модерними зачісками (ніколи не готували волосся!) і в подтертах на колінах ніжках.

Світ-вечір був неспокійний і сумний. Віра з якоюсь чужою для Алі умішкою поспішала, не докинувши вечері. Потягнула товаришів та без видання сказала: "Ми це підемо на 'парті', прийдемо пізно". Алі за смутком поглянула на розкопану з поспіхом і залізану під столом перекрашу розбілну касетку, яку позарувався вітер. Під час різких вахків Віра знову не мала часу на розмови з бабусею. До дому поверталася пізно, а на стіні в її кімнаті на місці кармічних прикріп і вишнєвих прирлпшл колорорю афшні та написи і картини безпартійного дешевого мистецтва.

Після від'їзду Віри Лєса потішила маму. "Не журися — це нова генерація, вона скоро прийматиме все, що навіть не зовсім їй підходить, але вона модно. Тут з зовсім безградна. Мама сказала мені, що у нас вдома забуто традиції, що вона американка і їй речі більше їй не цікавлять".

"О Боже, нежале їм наші історії і дискусії про 'загублені покоління', пересадження традицій та сентиментальні розмови про рідну землю, наші молоді залишаються незайсеною мрією і несподівано пісню?" — не без хвилювання думала Алі.

З весною, коли все оживало, соняшні промені старіються злагіднати холодні зимові настрої, що зникають з роталіним снігом. Лєса, якщо дивно оживлена, зустріла маму, що поверталася з парку. По дорозі додому встигла розказати їй, що цього року влітку багату знайомим дівчинкамі та їх родинами виїхали в Україну на літній відпочинок 50-денного строку і Української Діації УНА. Вона говорила про те з чоловіком, який сам не виїхав, але не має нічого проти того, щоб вона поїхала... з Вірою. Пани Алі знала, що стан її здоров'я не дозволяє на таку далеку дорогу, але Віра? "Не знаю, чи Віра буде зацікавлена", — відповіла тихо. В душі вирінуло безмежне бажання: "Якого дна і вчушка, — думала з певним неспокоєм. — О Боже, який може, ший надіяння нашої вчучі, бо мені дуже важко!".

Не знає, чи бачили пригості, чи охота поговорити, чи, може, сподобалося домі, чи не було їм в Україні? І кімнати, відіслані на Віру, і вона поїхала з мамом в Україну.

Урочиста Служба Божа відправлялася у Львові на площі, звідси 30 років тому відішлюли на вишкіл добровольців. Віра побачила їх на фотографічній виставі, присвяченій і Українській Діації УНА. Виринули тисячі молодих юнаків з двома заплечними в очках — сам кіт українського народу! Службоноси і битки, дружини, дітвта і діти з кінтима. Висловлювалися Владислав і сам великий Митрополит Андрей

ти протггтотому імперським інстинктам Росії. Все це буде надзвичайно важливим і все буде правдою. Та чи спаде нам на думку отака "погубити"? Світ вражений гідністю, стійкістю і надзвичайною само-стійкістю українського народу? Невірною менші злігодні пораджувавши кривавий хаос на інших землях, а тут все це паюють порядком і спокоєм. Гостре слово, навіть стогін і лайка — це легко зрозуміти, то ж бо с жінки люди, який хочеться їсти й пити, який сьогодні дівка бажко. Але ж український не спадає на думку вчиняти на вулицях стиги чарів і й побойша, як це діється в колішній Югославії чи в дівчатах у чорному шовку, який виводили в урочаєшному Львові. Та хіба ж тільки так? Навіть маленька Москва не зуміла уникнути етнічних кровопливи, не кажучи вже про Грузію, Вірменію, Середню Азію тощо. А це означає, що в Європі з'явилася велика держава, котра здатна стати стабілізуючим центром. Вона поки що обкралена й заморозвана злиднями, але потенційно багата — багата морально й матеріально. Оце треба їй домогтися — і тоді в Європі надовго планує мир. Не варто також припущувати особисту роль Л. Кучми, в ньому нагдується велич, розум, уміня активно й послідовно іти на користь українському народові.

(Продовження буде)

СССР — демократичне суспільство. Імперія не витримувала ідеологічного удару від демократії, виснажувала себе гоною оброчені та намаганням захистити все більше чужі території. Насамперед для СССР було важливим закритися в кордонах, захоплених під час Другої світової війни і захотіти для себе статус найбільшого сприяння в торгівлі. Саме це умісло воляри в Кремля підписати прикінцевий акт Гельсінкської наради з питань Європи та співпраці в Європі. Та вони не заважали собі солоту, що додержувалися підписаних умов. І тоді в сероводній інтелігенції виникла ідея створення громадських груп, які зберігали б інформацію про порушення прав людини в СССР і передавали її за кордон.

(Закінчення буде)

Шептицький. Лєса пригдувала мов криз сон молодого стрункого юнака, який обнімав маму і їй малесеньку. Віра вже знала, що на цьому місці, де тепер доводилося рідати стояти комбінати, які прихилили з дівчатами, і ті, що пережили заслання і тортури, додумали до своїх дівчат охоту, прощав свою вірну дружину і додумали дідусь Богдан з сльозами. "Душ братиє Віра!" Він тек мій стогін між своїми друзями, які перебули війну, погли, переїхали до рідків УНА або мандрували за океан, але його не було. Він тек мій між со з доволі молодечим запалом маршувати тепер вулицями Львова, співаючи пісню: "За свій рідний край, за стрілецький звичай", як це робили його друзі в темних шапках з лєвками і тризубами. Але його там не було.

Перед очима стояла заплакана бабуня, коли Віра на одній з імпрез декламувала вірша Б. Бора "Друзям з-під Брєжнєва".

Останні сторінки історії Віра не читали в тиші своїй. Ви її писали потім, кров'ю? Під його гранат, під вєр матерію, під крик жалючий реєм салю...

Останні сторінки історії — це в атаках і в оці. Як сімні садовик мій слави, що відіслали свій копіт парю. У жертовний рідний Вірнич.

Молоді талановиті дівчини було надзвичайно цікаво послухати доповіді про всі політ того часу. Вона зрозуміла, що народ без збройних зривів у минулому може зникнути з лиця землі, а запобігати дівчинці "Галичанина" хотіла сповити при допомозі матеріальної рою, до якої не мала доступу героїня УПА. Лєса розумівала про бігача усячию бачи біл Брєжнєва, чи не знають? Чи не бачили?... і вресні зовсім невідомі їм оці одного з тих, кому в ті часи темнішою шквля гляділа густа синиця, він налягав на ногу. Це було на другий день величавих святкування на Брєжнєвській біл Ясєна, на день Жеріа.

Так, а бачи Богдана і знав його. Це була прекрасна людина, сповнена любов'ю до своєї вісної поновленої Батьківщини. Мама обіляла поруч тут, на цих полях, важко поранений. Вмираючи, він сказав: "Перекажи мій Алі, мій ліл... і не докинься. Яка шкода! Мене вяртали люди з Ясєна в синицю в ридки УНА, а потім на засланні".

Яка шкода... повторила тихо Лєса, а Віра грізарила.

Не плетайте, мій дорогий, його смерті і смерті наших друзів навчана нас, як треба жити! — сказав на прощання дівчинці.

Все, що тут відбувалося, зворушало дівчину до краю. І не лише її очі. Врочисті відправ, висока могила з безземним хрестом, в данку комбінатський хрест з вирізьбленим дівчиною відзнакою, що улілі після знищення комуні-

Павел В. Баргута

Схвальні відгуки на виданні діяльність УПЛДМ

I

З хвилюючою проголошення української держави Об'єднання Північної Литератури для Дітей і Молоді (ОПДЛМ), базоване в Канаді, змінило свою назву на Українській Працівників Литератури для Дітей і Молоді (УПЛДМ) з філіялами й представництвами в різних країнах української діаспори, бо відбувалося величезна потреба вартісних виховних видань не лише для західної діаспори, але й для материка та східної діаспори.

УПЛДМ не лише відкрило свої кінгари з редакційними виданнями, але основною потребою послужило якось нових видань високими накладками, бо цього вимагала зміна ситуації.

Свою діяльність УПЛДМ здійснює, лише чинило величезну фінансову потребу, бо більша коштів індивідуальних та збірних месенів-фундаторів. Про потребу цих масових, позитивних з точки погляду літ-літературно-мистецьких та виховно-дидактичних вартостей, свідчать листи з читачами, які їх усіх ступінь виконання в навчання — дитячих садків, переселилися, початкових та середніх шкіл.

Для прикладу подімо кілька листів із позитивним відгуком на ці видання, тому і Кучми, з селі Сельського району, Т-на "Провіста" з Чернівець, з Кривого Рогу та з Українського Відділу Всесвітнього Культурного-Освітнього Т-на в Акролі (колись Ціліноград) з Казахстані.

Ваш дарунок вчучі-люб'язний на урочистий ліній (зібраний) голова Сільської Ради.

Шкільна Рада вирішила передати добірку книжок у шкільну бібліотеку, де заведуюча, пані Марія, організовує виставки, читання й бесіди для учнів. Книжки в нашій школі читали з великим до книжкового фонду нашої бібліотеки. Адаж ми чимось нестачу видань тіх письменників, які були довший час заборонені до викладання в школах України...

Ваший подарунок насчисто змусив нас читати з великим інтересом і смаком ваші шкільна бібліотека часто не в змозі задовольнити. А ваш дарунок викликав жахливий інтерес і бажання дізнатися більше про письменників "діаспори".

(Закінчення буде)

тичними вандалами імпозитного пам'ятника, який був поставлений на горі Жирів у пам'ят полтвських борців (тепер там вислана могила). З доволішних кіт виходили процесії з хортуртима, а серед тищі народу стояли "на струнку" у темносиніх шапках з золотистими "лєвками", що висловлювали до сонця. Вони прихилили віддати честь своїм полтвським друзям. Море квітів злізало на ноги на могили, а діти принесли вінки з лєвками. Між ними виділи білі лілі, які привезла Віра з Львова. Від її ніжного запаху лілій та жалісного співу крутілися лєвочки. Серед численних хорів запам'ятався один: він складався з дівчинок, коштовних політ "зв'язи та їх родина". Вічна пам'яті їм, вічна пам'яті і наш дотемний полк!" — співаки вони. Промовляли священники, коштовні члени Діації в епітрахії і комбінатських шквлях з "лєвками". Після головної урочистої відправи учасники бола біл Брєжнєва, виходили групами, відшукуючи забути важливі місця там знаном "Брєжнєвського котла смерті" біл Підгір'я, Княже й інших, навшовуючи пам'яті політвських в оточенні побратимів.

Молодюча потреба послідовно відшукуються тіліні останки героїв шй пропам'ятної битви, щоб їх з пошаною поховати на новому цвинтарі, а документи ідентичності, що лєви і всі прахотні, що зберігає, передати до професійно владованої архівної служби.

Дорога протестувальна діл. І ось Канія, могла наші Пророка-Кобзаря над рідним Дніпром. Від нього треба черпати силу і насагу до праці для України — вирішила Віра рішуче і сказала:

— Маму, я мушу свої протести, щоб вкласти свою малесеньку щетину, використати свої професійні знання для розбудови нашої держави. Крім того, буду радий працювати з дітьми і молоддю. Я мушу тек включитися в боротьбу проти злочинного засланства нашої Української Діації "Галичанина" як в діаспору, так і на рідній нашій землі, за яку разом з тисячами відважних патріотів віддав своє життя мій дідусь. Яка страшна знемага, несправедливість і абсурд закладати тим героєм, що вони були колаборантами, борючись за інтереси Німеччини! — сказала з досягою молодя дітвта. — Вони не колаборанти, вони відважні патріоти, які серед неможливих обставин, тоді, коли інших, не менш страшний ворог, показав своє справжнє обличчя, старалися створити свою власну армію і зброю волю Батьківщини.

Завжди в Україні (всім протестувальникам) з'являється до часу зручність його свідання, що непродуктивні злочинні орудия його нахрещих синів і дочок! І непродуктивні святкування, були односторонніми відшукуються другою річчю незалежності України. Хрещатик маторів сніго-жовтими прапорами з тризубом. Співалися мій Богдана та кількандитів стисли його ідейних друзів, що загинули тут на фронтах своєї з чужої землі, на засланні чи в еміграції, і всіх тих, які до довгої мандрування, з підправним здоров'ям включилися активно у працю нашої громади в діаспору, займаючи різноманітні важливі професійні посади.

Вотомлені дорогом, Лєса з Вірою повернулася додому. Після ший широкого приняття з бабусею, Віра сказала:

— Буду про все розказувати, а тепер лише про те, що я вирішила своєму пращю домогтися тити і мій Батьківщині. Не можемо допустити до втрати незалежності, здобутої такою дорогою ціною людським життям.

Пр ввечір мотіли обіщати Алі сімні шастки. Запах білих лілій став емоційним.

